

ELŻBIETA STRZELECKA

Instytut Architektury i Urbanistyki

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska
Politechniki Łódzkiej**KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH
I KIEROWNICZYCH STUDENTÓW
KIERUNKU GOSPODARKA PRZESTRZENNA
W POLITECHNICIE ŁÓDZKIEJ**

DOI: 10.34658/znpl.1101.arch.1.2011.119-126

Opiniodawca: **dr hab. Halina Gajdanowicz, prof. UŁ**

W artykule przedstawiono część badań, dotyczących kompetencji społecznych i kierowniczych, nabywanych przez studentów kierunku Gospodarka przestrzenna w Politechnice Łódzkiej.

1. Wstęp

Po raz pierwszy studia dzienne na kierunku *Gospodarka przestrzenna* na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej rozpoczęły się w roku akademickim 2010/2011. W ramach 2610 godzin zajęć, poza minimum programowym, wprowadzono do programu przedmioty do wyboru, kształtujące w sposób bezpośredni lub pośredni kompetencje społeczne i kompetencje w zakresie zarządzania. Należą do nich:

- *warsztat pracy menedżera i projektanta,*
- *negocjacje w zarządzaniu środowiskiem,*
- *zarządzanie kadrami,*
- *nowoczesne metody zarządzania miastem i regionem.*

Stanowią one co prawda tylko około 0,3% wszystkich godzin, jednak ich realizacja ma istotne znaczenie dla uzyskania właściwego profilu absolwenta. Powinien on obejmować nie tylko wiedzę techniczną dotyczącą kształtowania przestrzeni w skali od lokalnej do krajowej (np. umiejętności planowania, projektowania, analizowania etc.), ale również wiedzę ekonomiczną i humanistyczną, w tym związaną z komunikowaniem się i zarządzaniem procesami decyzyjnymi.

Zgodnie ze standardami kształcenia Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego absolwenci tego kierunku powinni posiadać: „interdyscyplinarną wiedzę z zakresu przestrzennej organizacji rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ekonomiczną, przyrodniczą, społeczną, a absolwenci studiów inżynierskich – dodatkowo wiedzę o charakterze technicznym”. Studenci powinni być przygotowywani do pracy w:

- zespołach przygotowujących opracowania i dokumenty planistyczne na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- zespołach przygotowujących opracowywania planów zagospodarowania terenu i planów miejscowych,
- jednostkach administracji samorządowej i rządowej, agencjach rozwoju, agencjach nieruchomości, firmach konsultingowych i doradczych oraz innych firmach otoczenia biznesu,
- pracowniach projektowych (absolwenci studiów inżynierskich).

2. Kompetencje społeczne przyjęte w standardach kształcenia

Koncepcja kompetencji jako zdolności do wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach zawodowych narodziła się w Wielkiej Brytanii w latach 90. Dwudziestego wieku i została wykorzystana do opracowania standardów klasyfikacji zawodowej. Pojęcie kompetencji obejmuje zachowanie poszczególnych osób w trakcie pełnienia powierzonych im funkcji oraz wiedzę i umiejętności, które leżą u podstaw tego zachowania [1]. W odniesieniu do kadry kierowniczej, jej kompetencje odnosi się do trzech kategorii umiejętności, tj. [3]:

- koncepcyjnych – jest to zdolność koordynowania i integrowania wszystkich interesów i działań organizacji,
- technicznych – to zdolność do posługiwania się metodami, technikami i wiedzą w wyspecjalizowanej dziedzinie,
- społecznych, czyli do zdolności współpracowania z innymi ludźmi, rozumienia ich i motywowania zarówno indywidualnie, jak i grupowo.

W przypadku kompetencji społecznych wymienia się dwie grupy umiejętności. Decydują one o skuteczności kierowania tak ludźmi, jak i procesami. Należą do nich [3]:

1. świadomość społeczna, w tym:

- empatia – wyczuwanie emocji innych, rozumienie ich punktu widzenia, aktywne zainteresowanie się ich problemami,
- świadomość organizacyjna – rozpoznawanie bieżących tendencji, siatki decyzyjnej i polityki na poziomie organizacji,
- uczynność – rozpoznawanie i realizowanie potrzeb podwładnego, partnera i klienta,

2. zarządzanie relacjami, w tym:

- inspirowane – kierowanie i motywowanie poprzez mobilizującą wizję,

- wywieranie wpływu – stosowanie różnych technik perswazyjnych,
- rozwój innych – wspieranie zdolności innych ludzi przez sygnały zwrotne i wskazówki do działania,
- inicjowanie zmian – inicjowanie zmian, zarządzanie nimi i sterowanie w nowym kierunku,
- zarządzanie konfliktem – zażegnywanie sporów,
- praca zespołowa – współpraca i budowanie zespołu.

Kluczowym obszarem dla realizacji kompetencji społecznych jest skuteczna komunikacja.

W przypadku kompetencji kierowniczych mamy do czynienia z realizacją funkcji kierowniczych: planowania, organizowania, motywowania, kontrolowania i rozwoju kadr.

To krótkie wprowadzenie pozwala na odniesienie się do kształtowania kompetencji studentów gospodarki przestrzennej w sposób bardziej szczegółowy. Poza umiejętnościami technicznymi, inżynierskimi, np. planowaniem rozwoju infrastruktury technicznej, usług publicznych, opracowywaniem analiz przestrzennych do celów gospodarczych i społecznych, kształtowania środowiska przestrzennego ludzi zgodnie z ich potrzebami, wymogami cywilizacyjnymi, możliwościami technicznymi a także zasadami ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego, stosowaniem podstawowych narzędzi (np. programów Systemu Informacji Przestrzennej w analizach przestrzennych), studenci są także przygotowywani do działań, w których będą posiłkować się różnego rodzaju kompetencjami społecznymi.

W przypadku absolwentów studiów II stopnia w standardach kształcenia wyraźnie podkreślono, iż poza kompetencjami analitycznymi i metodologicznymi mają oni posiadać kompetencje kreatywne oraz negocjacyjne.

W tabeli 1 zestawiono potencjalne funkcje, założone programem studiów, jakie będą udziałem absolwentów w procesie programowania, planowania i przekształcania przestrzeni. Funkcje te wymagają od nich posiadania następujących umiejętności:

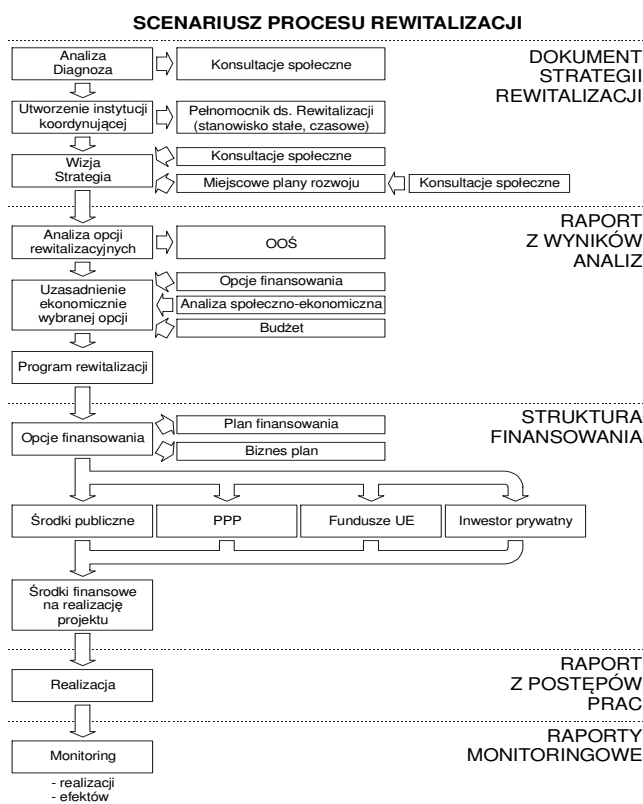
- komunikacyjnych, w tym mieszczą się wystąpienia publiczne, prezentacje wyników, budowanie wizerunku własnego i instytucji, argumentowanie, negocjowanie, komunikowanie się w procesie decyzyjnym,
- umiejętności podejmowania decyzji, w tym posiłkowanie się różnymi technikami decyzyjnymi,
- zarządzania zasobami ludzkimi,
- zarządzania zespołem, w tym zespołem projektowym, pracy w zespole,
- zarządzania konfliktem,
- umiejętności budowania wizji,
- rozwiązywania problemów, umiejętności posiłkowania się technikami heurystycznymi, analitycznymi etc.,
- zarządzania czasem,
- zarządzania sobą, w tym samomotywacji,
- znajomości języków obcych.

Tabela 1. Funkcje absolwentów w procesie kształtowania ładu przestrzennego
 Table 1. Function of graduates in the process of shaping spatial order

Funkcja	Wyszczególnienie działań
Uczestniczenie lub współuczestniczenie	<ul style="list-style-type: none"> – w konstruowaniu lokalnych strategii rozwoju i opracowywaniu programów mających na celu podwyższenie konkurencyjności miast, gmin i regionów, uczestniczenia w działaniach mających na celu ochronę środowiska, – w opracowywaniu planów rozwoju euroregionów.
Współpraca	<ul style="list-style-type: none"> - w przygotowywaniu dokumentów planistycznych
Współpraca, w tym regionalna	<ul style="list-style-type: none"> – przy sporządzaniu dokumentów oceniających zasoby i stan środowiska przyrodniczego oraz wpływ inwestowania na środowisko, – z regionami europejskimi oraz współuczestniczenia w opracowywaniu programów rozwoju regionalnego, – w opracowywaniu programów rewitalizacji.
Udziału w procesie zarządzania	<ul style="list-style-type: none"> – gminami, miastami, powiatami i województwami, krajem.
Przygotowywanie we współpracy ze specjalistami innych dziedzin	<ul style="list-style-type: none"> – opracowań związanych z ochroną środowiska i planowaniem na obszarach objętych różnymi formami ochrony.
Przygotowywanie	<ul style="list-style-type: none"> – ofert inwestycyjnych.
Podjęcie lokalnych inicjatyw	<ul style="list-style-type: none"> – dotyczących rozwoju i planowania rozwoju w nawiązaniu do posiadanych zasobów.
Doradztwo w zakresie	<ul style="list-style-type: none"> – ustalania lokalizacji inwestycji, – gospodarki gruntami i nieruchomościami.

Przykładem ilustrującym konieczność uczestniczenia absolwentów w procesach komunikacyjnych i decyzyjnych są programy rewitalizacji, w tym istotny jest ich udział w opracowywaniu dokumentu strategii rewitalizacji, a następnie programu rewitalizacji (rys. 1). Konsultacje społeczne są obecnie nieodłącznym elementem procesu rewitalizacyjnego również na etapie analiz opcji rewitalizacyjnych, które wymagają konsultacji także przy ocenie oddziaływania na środowisko (OOS).

Z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju ważne jest to, czy proces rewitalizacji uwzględnia konsultacje społeczne, analizę ekonomiczno-środowiskową, sposób finansowania inwestycji, monitoring realizacji i efektów. W większości z tych obszarów powinien brać udział absolwent gospodarki przestrzennej.

Rys. 1. Przebieg procesu rewitalizacji
 Fig. 1. The course of revitalization process
 Źródło: opracowanie własne na podstawie [2]

3. Badania dotyczące wybranych kompetencji studentów I roku Gospodarki przestrzennej

Warsztat pracy menedżera i projektanta jako przedmiot fakultatywny został wybrany przez studentów I roku kierunku *Gospodarki przestrzennej*. W ramach tego przedmiotu zrealizowano tematykę pozwalającą na opanowanie przez studentów umiejętności: komunikacyjnych (prezentacje wyników, argumentowanie, komunikowanie się w procesie decyzyjnym), podejmowania decyzji i stosowania wybranych technik decyzyjnych, pracy w zespole, umiejętności budowania wizji, rozwiązywania problemów, zarządzania czasem i zarządzania sobą.

W ankiecie podsumowującej efekty zajęć ćwiczeniowych i wykładowych wzięło udział 56 studentów, po 28 z każdej grupy ćwiczeniowej. Wyniki ankiet potwierdzają dobry dobór tematyki zajęć, który w znacznym stopniu pozwala przygotować studentów do różnych funkcji i ról w planowaniu przestrzennym, wymienionych

w punkcie 2. Dla studentów najważniejszymi zajęciami okazała się następująca tematyka:

- praca zespołowa, w tym role w zespole, kompetencje, angażowanie pracowników w rozwiązywanie zadań – 35 osób,
- zarządzanie czasem (m.in. mapa czasu, wybrane techniki zarządzania czasem) – 28 osób,
- ustalanie celów w życiu/pracy (warsztat „Linia życia”, piramida celów) – 24 osoby,
- autodiagnoza zasobów (testy dotyczące: stylów komunikacji, przywództwa wg Blake’a-Moutona) – 19 osób,
- techniki podejmowania decyzji związane z analizą sytuacji i poszukiwaniem rozwiązań (technika metaplanu, wykresy: drzewa, Ishikawy, mapy pamięci, techniki heurystyczne, np. burza mózgów) – 17 osób,
- komunikowanie się w procesie decyzyjnym (style i techniki komunikowania się, wystąpienia publiczne, prezentacje wyników) – 15 osób,
- lider a menedżer (czynniki kreujące przywództwo – wzorce, osobowość, umiejętności, style przewodzenia) – 14 osób,
- efektywne podejmowanie decyzji w pracy menedżera i projektanta – 13 osób,
- motywacja (motywacja wg teorii A. Masłowa, test) – 11 osób,
- struktury organizacyjne (rodzaje struktur, opis stanowiska pracy, dobór osób do stanowiska) – 10 osób,
- tworzenie wizji przez lidera – 7 osób.

Najtrudniejszymi dla studentów okazały się zajęcia ze struktur organizacyjnych. Natomiast dla zdecydowanie dużej liczby osób nowymi zagadnieniami były:

- techniki podejmowania decyzji związane z poszukiwaniem rozwiązań – 31 osób,
- autodiagnoza zasobów – 25 osób,
- struktury organizacyjne – 22 osoby,
- rola i umiejętności lidera oraz różnice pomiędzy menedżerem a liderem – 22 osoby,
- zarządzanie czasem – 21 osób.

Studenci zapytani o to, o jaką tematykę powinny być poszerzone zajęcia wskazali m.in. na:

- kierowanie zespołem; więcej praktyki na temat przywództwa, podejmowania decyzji – 4 osoby,
- negocjacje – 3 osoby,
- potrzebę zwiększenia czasu ćwiczeń z komunikowania się, w tym sztuki rozmowy, prezentacji – 3 osoby,

- bardzo interesującą treść; „być może mogłoby być więcej wskazówek dotyczących rozwoju osobistego, zwrócenie większej uwagi na pracę indywidualną, ustalanie celów – 2 osoby,
- więcej tematów związanych z pracą projektanta – 2 osoby,
- motywację w zespole – 1 osoba.

Rozszerzanie tematyki nie jest w pełni możliwe przy ograniczonej liczbie godzin (tygodniowo – 1 godz. wykładu i 1 – ćwiczeń), ale wskazywana przez około 20% studentów tematyka jest inspiracją do dalszego doskonalenia tak programów zajęć, jak i siatek programowych.

Metodyka zajęć

Studenci bardzo dobrze przyjęli zajęcia ćwiczeniowe, prowadzone w dużej części z podziałem na zespoły rozwiązujące te same lub podobne zagadnienia praktyczne. W postulatach na przyszłość znalazły się nawet dalej idące propozycje, by było: „więcej zajęć zespołowych (można wtedy przyswoić więcej informacji)” – 6 osób, „wybieranie na każdych zajęciach lidera zespołu; ponadto każdy pełni inną rolę w zespole, aby mógł doświadczyć i sprawdzić się w tych zadaniach” – 3 osoby.

Studenci akceptują dynamiczne zajęcia, a tym samym aktywne formy przekazu wiedzy. Oczekują różnych metod nauczania, w tym wykorzystywania pakietów multimedialnych (12 osób). W ramach zajęć studenci uczestniczyli w pięciu ćwiczeniach zespołowych. Przygotowane zostały arkusze dotyczące: zarządzania czasem, technik podejmowania decyzji, procesu podejmowania decyzji, struktur organizacyjnych. Arkusze obejmowały: testy, krótkie ćwiczenia oraz mini - wykłady. Na zajęciach był stosowany tzw. coaching operacyjny.

W ankiecie studenci zostali zapytani o to, co było efektem zajęć. Według nich:

- zdobyli dodatkową wiedzę o sobie – 30 osób,
- zdobyli wiedzę i umiejętności dotyczące pracy zespołowej (role, procesy, funkcje menedżerskie, podejmowanie decyzji) – 30 osób,
- zdobyli wiedzę i umiejętności dotyczące organizacji – 25 osób,
- zmienili sposób myślenia o planowaniu życia i pracy – 14 osób,
- zwiększyli swoje poczucie wartości – 12 osób.

Kilka osób przekazało również swoje dodatkowe spostrzeżenia i odczucia: „*postanowiłem dokładnie planować swoje życie, zarówno w krótszym, jak i dłuższym okresie czasu*”, „*zmieniłam swoje postępowanie; planuję i organizuję czas*”, „*rozumiałam, że nadaję się na lidera*”, „*wiem jak lepiej wpływać na ludzi w życiu osobistym*”.

Obserwacje prowadzone przez autorkę w ramach zajęć ćwiczeniowych pokazały, iż około 21% studentów ma trudności ze zrozumieniem np. instrukcji, ma brak nawyku dokładnego czytania materiałów i brak umiejętności kontrolowania wyników swojej pracy, co jest w przyszłości niezbędnym elementem skutecznej pracy w zespole lub na samodzielnym stanowisku pracy.

4. Podsumowanie

Wyniki ankiety potwierdzają przydatność wprowadzonej tematyki zajęć dla kierunku *Gospodarka przestrzenna*. Jednocześnie opinie pierwszego rocznika studentów pozwalają na doskonalenia tak zajęć, jak i programów studiów.

Literatura

- [1] **Armstrong M.:** Zarządzanie zasobami ludzkimi, Dom Wydawniczy ABC, Kraków 2000, s. 243.
- [2] **Mastalerz M., Koźmińska M., Sarnacka A.:** Projekty rewitalizacyjne – zawartość i przygotowanie. *Urbanista* 7/2006, s. 28.
- [3] **Bojar E.:** Menedżer XXI wieku, Lublin 2004, s. 76-78.

SHAPING STUDENTS' SOCIAL AND LEADERSHIP COMPETENCES IN THE DEPARTMENT OF SPATIAL PLANNING IN TECHNICAL UNIVERSITY OF LODZ

Summary

The article presented results of survey concerns students' social and leadership competences in the Technical University of Lodz.